

Örebro stadsarkiv

Arkivförteckning

Hyndevads-Rosenholms kvarn och ålfiske

Hyndevads-Rosenholms kvarn och ålfiske (GF:034b)

Handlingar omfattar tiden 1721 - 1857

Hyndevads och Rosenholms kvarnar var belägna utefter Eskilstuna ström.

Under äldre tid disponerades Hyndevads kvarn av biskopen i Strängnäs och kvarnen vid Rosenholm tillhörde från början Riseberga kloster som år 1508 överlämnade den, i utbyte mot Almbro kvarn i Gällersta socken, till biskop Mats i Strängnäs.

I slutet av 1500-talet fanns en masugn vid Hyndevad som till största delen hade tysk arbetskraft varvid platsen under en lång tid kom att heta "Tysk-Hyndevad".

Vid reformationen, under Gustav Vasas tid, kom de biskopliga kvarnarna att dras in för att läggas under kronan.

Kvarnen vid Hyndevad hade kvar sin status som kronokvarn fram till mitten av 1650-talet då bönder från Närkestrakten förstörde kvarnen så pass att man inte ansåg det vara idé att bygga upp kvarnen igen utan flyttade den år 1662 till Rosenholmsfallet.

På 1730-talet arrenderades kvarnen och ålfisket av överstelöjtnanten och friherren Gustaf von Köhler på Hvilsta.

På 1750-talet skatteköptes kvarnen och ålfisket av översten och friherren Conrad Gustaf von Siegroth på Lagersberg och Rosenholms bruk.

I och med beslut om sänkning av sjöarna Hjälmarén och Kvismaren, beslöt Sjösjänkningsbolaget att förvärva kvarnen och ålfisket från lantbrukare U Bergstedt på Rosenberg. Köpet var inte lätt att genomföra och efter en segsliten process om kvarnens och ålfiskets värde, fastställde Kungl. Majt i en dom av den 16 maj 1876, att bolaget för en summa av 128 181,09 kronor kunde köpa Rosenholms kvarn och ålfiske.

Följande ingick i köpet:

- den outnyttjade vattenkraften i fallet.
- utmål inom Fors och Husby socknar som, enligt kommissionslantmätare G Bäckmans karta av år 1874, tillhörde kvarnen.
- tillhörande jord: 31,8 kappland från Kälby och 11,1 kappland från Vreta vilket tillsammans utgjorde 1 tunnland och 10,0 kappland.

Arkivet förtecknat 1982

av

Astrid von Elern

Hyndevads-Rosenholms kvarn och ålfiske (GF:034b)

- F**   **Ämnesordnade handlingar**
- F1   Samlingsserie

Serierubrik		Seriesignum
Samlingsserie		F1
Serieanmärkning		
Serien i arkivkartong om inte annat anges.		
Volymnummer	Tid	Anmärkning
1	1721-1820	Äldre handlingar rörande kvarnen och ålfisket, med register.
2	1725-1838	<p>Handlingar med nummer som ej finns med i något register:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nummer 7 - 16, Siegroths process om Lagersberg 1725, 1735. - Nummer 9, brev med inlaga till Kammarkollegiet rörande räntor 1785. <p>Avskrift av brev till kronobefallningsmannen Jonas Thunberg om räntor för Torshälla och Hydevads mjölkvarnar, ålfiske med mera 1785.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nummer 75 ½, avskrift av skrivelse från Jacob Fagott om öppning i Hydevads ström som ej tillfylles föreslår till överfödig vatten 1755. <p>Handlingar som saknar nummer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konceptskrivelse till befallningshavaren i Nyköpings län om handräkning för öppnande av burgårdarna med mera vid ålfisket och kvarndammen i Eskilstuna ström 1728. - Kvitto på Extract af Chartebeskrifning öfver charta i Södermanland 1737. - Avskrift av skrivelse till von Siegroth om betalning för Hydevads ålfiske 1739. - Original samt avskrift av Extract av westra Rekarnes laga höste tings protokoll. Eskilstuna stads rådstuga rörande von Siegroths anmälan om olovligt fiske i Hydevads ström 1739. - Avskrift av von Siegroths svar på landshövdingens resolution rörande förminskat fiske 1744. - von Siegroth med flera ställts inför rätta på grund av bråk om fiskevatten vid Rynningsberg 1753. - Avskrifter av Allmän kungörelse om olovligt fiske i Hydevads ström 1755. - Original och avskrift rörande olovligt fiske i Hydevads ström 1755. - Om ersättning till von Siegroth för skada på Rosenholms kvarn och damm 1755. - Landshövdingens order till kronobefallningsman Peter Biberg med flera att undersöka om det vid vattenutflödet vid Hjälmarens är uppsatta olovliga fiskeverkar 1755. - Avskrift av Kungl.Majts resolution rörande von Siegroths invändning mot den av Fagott gjorda undersökning 1755 av öppningar på dammarna vid Hydevads kvarn och ålfiske 1757. - Avskrift rörande arrende och skatt för kronans fiske (Hydevads ålfiske) i Hjälmarens 1766. - Skrivelse rörande köpebrev för Hydevad 1767.

Serierubrik		Seriesignum
Volymnummer	Tid	Anmärkning
3	1835-1857	<p>- Memorial rörande böndernas, utefter Hjälmarens stränder, höbärgningsförlust beroende på för högt vattenstånd 1768.</p> <p>- Utdrag ur handlingar angående fiske och djupverkar ovanför Hyndevads ålfiske 1769.</p> <p>- "Oförgrifligt" PM angående Hyndevads skatter och skatteköp 1784.</p> <p>- Skrivelse rörande räntor för Hyndevads kvarn och ålfiske samt Källbyviks fiske 1784. (Osäkert årtal).</p> <p>- Skrivelse till landshövdingen angående yttrande över arrendekontrakt för brukandet av fisket 1790-tal.</p> <p>- Koncept till PM angående Hyndevads ströms utlopp i Hjälmarens 1820-tal.</p> <p>- Utdrag ur domböcker Västra Rekarne härad rörande mål mellan kronobefallningsmannen Stenbäck, Fors församling samt å andra sidan Carl Gustafs stads Gevärsfactori angående sjuk och fattig piga 1830-tal.</p> <p>- Mål rörande olaga dränering av Hyndevads ålfiske, utan år.</p> <p>- PM rörande inlösen av ålfisket, utan år.</p> <p>- Koncept rörande utslag om djupet i Kungsådran, Hyndevad, utan år.</p> <p>- Om slagsmål på sjön, utan år.</p> <p>Tryck:</p> <p>- Riksdagstidningen nummer 44 och 141 om förvaltningen av bortarrenderade Kungs- och Ladugårdar 1760-tal.</p> <p>Inbunden. Journal och räkenskapsbok för ålfisket.</p>